

Land- en tuinbouw

Samenvatting arbeidsmarktupdate

Banenrimp blijft de komende jaren aanhouden

Er zijn ongeveer 160 duizend voltijdbanen in de land- en tuinbouw. In de sector komt traditioneel veel werkgelegenheid voor op lager of middelbaar niveau. Omvangrijke beroepsgroepen zijn veehouders, tuinders/kwekers en agrarisch hulparbeiders. Van alle voltijdbanen in de sector is 22 procent vertegenwoordigd in de melkveehouderij. Ook de glastuinbouw is een omvangrijke deelsector met een vijfde van het totale aantal banen. In de veehouderij werken hoofdzakelijk gezinsarbeidskrachten (waaronder bedrijfshoofden). De glastuinbouw wordt juist gekenmerkt door de vele werknemers.

Het aantal voltijdbanen van vaste arbeidskrachten is tussen 2000 en 2015 met een derde gekrompen. Vooral onder gezinsarbeidskrachten nam de werkgelegenheid sterk af. Ook de komende jaren wordt een dalende werkgelegenheid verwacht. Tussen 2016 en 2020 gaat het om een krimp van ruim 7 duizend voltijdbanen. Met name het aantal banen voor zelfstandig ondernemers zal vermoedelijk fors afnemen (-6%). De dalende werkgelegenheid is het gevolg van schaalvergroting. Technologische innovatie en mechanisering maken het mogelijk dat bedrijven met minder menselijke arbeid steeds meer produceren. Het aantal agrarische bedrijven neemt al jaren lang af. Ook is het vaak lastig voor vertrekkende bedrijfshoofden om opvolging te vinden voor het bedrijf, met het risico dat het bedrijf ophoudt te bestaan.

Flexibele inzet van personeel sterk toegenomen

Ongeveer 19 procent van de werkgelegenheid in de agrarische sector bestaat uit flexibele banen. Vaak zijn dit seizoensarbeidskrachten die gedurende het teelt-, oogst- of plukseizoen tijdelijke werkzaamheden verrichten. In veel gevallen worden zij bemiddeld via uitzendbureaus. Ongeveer de helft van alle agrarische bedrijven zet uitzendkrachten in, 60 procent daarvan zet buitenlandse uitzendkrachten in. De inzet van flexibele krachten is de laatste jaren fors gegroeid. Tussen 2000 en 2015 steeg het aantal voltijdbanen voor dit soort werknemers met 14 duizend (+90%). Vooral tussen 2005 en 2010 was de stijging van het aantal flexibele arbeidskrachten groot, maar nog steeds neemt het aantal licht toe.

Hogere eisen agrarisch ondernemerschap

De eisen die worden gesteld aan het agrarisch ondernemerschap worden steeds hoger. Dit heeft te maken met verschillende ontwikkelingen die spelen in de sector. Door technologische ontwikkelingen worden nieuwe vaardigheden belangrijk. Zo wordt in sommige bedrijven gewerkt met *drones* (in het kader van precisielandbouw), melkrobots of aspergeoogst-robots. Daarnaast hebben ondernemers te maken met wet- en regelgeving op het gebied van milieu en dierenwelzijn. Dit vraagt een investering in het kennisniveau van de agrarisch ondernemer. Ook veranderen de benodigde vaardigheden naarmate ondernemers hun activiteiten steeds vaker verbreden. Denk bijvoorbeeld aan zorgboerderijen, agrarische ondernemers die energie leveren of landbouwbedrijven die horeca of recreatie aanbieden.

De agrarische arbeidsmarkt is nog altijd zeer ruim

De land- en tuinbouw wordt gekenmerkt door tijdelijke overschotten. Door het seizoenskarakter van de sector zijn er veel arbeidskrachten in de winterperiode werkloos. Het aantal WW-uitkeringen neemt in het voorjaar weer sterk af. De arbeidsmarkt voor agrarische beroepen is al jaren lang 'zeer ruim'. Dit betekent dat er meer dan vier kortdurend werkzoekenden zijn op één openstaande vacature. Al moet hier worden opgemerkt dat het werkelijke aantal baanopeningen in de sector hoger ligt dan het aantal gepubliceerde vacatures. Er is geen enkele beroepsgroep waar de concurrentie onder werkzoekenden zo groot is.

Tekorten aan hoveniers

Ondanks een zeer ruime arbeidsmarkt zijn er in sommige agrarische beroepen juist personele tekorten. Zo zijn vacatures voor hoveniers moeilijk te vervullen voor werkgevers. Het aantal WW-uitkeringen vanuit dit beroep bleef tussen 2014 en 2015 gelijk, terwijl het aantal vacatures sterk toe nam. De vraag neemt toe doordat het aantal nieuwbouwwoningen stijgt. Particulieren besteden de aanleg en het onderhoud van hun tuin vaker uit dan voorheen. Er zijn indicaties dat zich (in specifieke seizoenen) ook tekorten voordoen in de branches varkensverbetering, paddenstoelenteelt en bloembollenteelt.

Kansen in de land- en tuinbouw

Vanwege de tekorten zijn er goede kansen voor afgestudeerden vanuit de mbo-opleidingen voor (vakbekwaam) hovenier en (vakbekwaam) medewerker teelt (mbo-2 en mbo-3). De kans op werk voor studenten die nu starten met de opleiding vakexpert teelt en groene technologie (mbo 4) is ruim voldoende. Branches met relatief goede instroommogelijkheden voor schoolverlaters en werklozen zijn de bloembollenteelt, groenvoorzieners en boomkwekerijen.

Vanuit de WW komen werklozen die eerder in de land- en tuinbouw werkten gemakkelijker aan een baan dan gemiddeld. Dit heeft te maken met het seizoenskarakter van de sector (herhalingswerkloosheid). Voor oudere WW'ers is het echter een stuk lastiger om weer werk te vinden dan voor jonge WW'ers. De beste kansen op een baan vanuit de WW zijn er voor landbouwmachinebestuurders, arbeiders akkerbouw en hoveniers. De minst goede kansen vanuit de WW zijn er voor inpakkers handmatig, bedrijfshoofden van kleine tuinbouwbedrijven en arbeiders in de bosbouw of veeteelt.

Over de arbeidsmarktbeschrijvingen

UWV maakt samen met werkgevers- en werknemersorganisaties, VNG/gemeenten en arbeidsmarktdeskundigen analyses van ruim twintig sectoren. De arbeidsmarktbeschrijvingen bieden een actueel beeld van de tekorten en overschotten op de arbeidsmarkt. Hierdoor is het mogelijk om lang openstaande vacatures en onnodige werkloosheid te voorkomen en zo bij te dragen aan een sterkere economie. De beschrijvingen dragen ook bij aan regionale arbeidsmarktagenda's van gemeenten en UWV voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en zijn een initiatief van sociale partners, VNG/gemeenten en het Samenwerkingsverband Beroepsopleiding Bedrijfsleven (SBB).

Juni 2016